

■ Прэм'ера

ГУЛЬНЯ Ё ТЭАТР: НЕБЯСПЕЧНА ДЛЯ ЖЫЦЦЯ

ЯКАЯ ПТУШКА МОЖА ПРАДВЯШЧАЦЬ БЯДУ?

Аматар тэатра адкажа адразу: гэта чайка. Вытанчаная птушка, за палётам якой так прыемна назіраць. А як пранізіліва могуць крычаць чайкі — людзі, здаецца, разумеюць, пра што. А некаторыя — што прэтэндуюць на асабліва высокі палёт — можа, і хацелі б у пэўныя хвіліны воль так жа адчайна ўголас пракрычаць свой боль. Але ж так... не прынята. Трэба навучыцца жыць па правілах, любіць — па правілах, кахаць — таксама. Іграць — па правілах. Нават у тэатры...

Косця Траплёў гуляе ў тэатр. Сын знакамітай мамы-актрысы таксама хоча самавыяўляцца, ствараць шэдэўры, шукаць «новыя формы». На лецішчы, напрыклад, у яго ёсць вельмі патрабавальная публіка, для якой ён разыгрывае свой спектакль разам з Нінай Зарэчнай. І чаму гэта не можа быць спектакль лялечны, пастаўлены ў «Дачным тэатры Канстанціна Траплёва»? І гэта тэатр: з падмосткамі, з лялькамі, якія жывуць у адмысловым куфры, але выступаюць на свежым паветры, у дэкарацыях з сапраўднага чароту, выявы галінак якога так эфектна ўводзяць у свет вытанчаных істот. Такіх як Аркадзіна і яе блізкія. Потым гэты чарот будзе на карціне, што нібыта вісіць на сцяне (наогул тут шмат удалых знаходак у мастацкім афармленні, над чым папрацавала мастак Ларыса Мікіна-Прабадзяк). Удалося стварыць свет багемы, якой патрэбная гульня вобразаў (у тым ліку гульня ў тэатр), нават у рэальным жыцці...

«Чэхаў. Чайка» Гродзенскага абласнога тэатра лялек можна было б лічыць спектаклем, створаным паводле правіл: не проста ж так рэжысёр-пастаноўшчык Алег Жугжда паставіў у назве свайго спектакля імя аўтара на першае месца. І менавіта ж сам Чэхаў сапраўды задаў у гэтай п'есе адну з чароўных тэатральных загадак, якую спрабуюць разгадаць цягам 120 гадоў розныя рэжысёры. Кожны імкнецца не проста агучыць на сцэне чэхаўскі тэкст, а даць сваё адчуванне таго, што адбылося паміж героямі. Урэшце: што меў на ўвазе Антон Паўлавіч, калі распавядаў гэтую драматычную гісторыю, ды яшчэ называў яе камедыяй? Дзе тут трэба смяцца?

Свае варыянты дзе (і ці трэба наогул) апошнім часам прадэманстравалі розныя рэжысёры ў самых знакавых тэатрах Беларусі. Адзін з іх — Гродзенскі абласны тэатр лялек: тут ёсць свой погляд на ўсё. Таму калі чарада «Чаек» пранеслася па тэатрах нашай краіны, то варта было чакаць: адна павінна прысямліцца ў Гродне, дзе абавязкова прапануюць сваю версію падзей. Яна тут ёсць, і нават не столькі ў арыгінальным вырашэнні — праз тэатр Траплёва. У Алега Жугжды ёсць сваё тлумачэнне: што забівае Косцю?

Інфантальны малады чалавек нібыта нічога не варта як творчая асоба. У мамы ёсць ужо пад бокам адзін кумір, гэта месца занятае Трыгорыным. Прэтэндаваць не варта, дае зразумець яна — зорка, асоба, вартая кампліменту і кахання, якая пільна сочыць за сваім унутраным напаўненнем і знешнім яго выяўленнем (гледзячы на актрысу Ларысу Мікуліч у ролі Аркадзінай, між іншым, разумееш, што для Чэхава магло быць камедыяй у гэтай гісторыі). Ды наогул тут ёсць шмат дэталюў-знаходак, якія прымушаюць усміхнуцца, зробленых з тонкай іроніяй, па-мастацку. Нават тое, як людзі ўзаемадзейнічаюць з лялькамі Траплёва, такімі мініяцюрнымі-мініяцюрнымі, што на іх фоне людзі — проста нейкія гіганы, можа, таму іх і не хочацца шкадаваць нават у складаных момантах. Ці калі гэтыя людзі паводзяць сябе проста як пачвары: а яны могуць, гаворыць нам рэжысёр на самым

пачатку. Калі чарада чаек праносіцца над сцэнай, стрэлы ўводзяць ад пастаральнага кантэксту ў бок паліяўнічага. Нехта, хто жыве сярод гэтых людзей, павінен стаць ахвярай. І гэта будучы не лялькі (своёасаблівае альтэр-эга герояў). Асноўныя персанажы — артысты-людзі, у іх герояў верыш, бо такіх багата і ў наш час. Вось чаму «Чайка» не страчвае актуальнасці і прымушае разважаць: хто ў ёй сапраўдная ахвяра. У нейкі момант, падаецца, лялькі цалкам саступаюць сцэну людзям: тэатр жыцця аказваецца больш жорсткі.

Ахвярай у жорсткім свеце можа выглядаць, бясспрэчна, Ніна. Прынамсі, паводле таго, што з ёю здараецца пасля, калі дзяўчына ўжо прымерыла на сябе вобраз актрысы. Няшчасная!.. Трэба было б яе пашкадаваць: не ўгадала, не з тым звязалася, кінуй з дзіцем, малое памерла, вялікай кар'еры не здарылася, гіне ў правінцыйным тэатры. Але

Ніну (ролю выконвае актрыса Таццяна Еўтух) з Гродна чамусьці не шкада. Куды глядзела? Чаго хацела? На што спакусілася? Не шчасця шукала — кар'еры. Вось і вынік. Хіба што разумееш, наколькі ёй балюча, калі яна крычыць крыкам, як падбітая чайка... З-за няспраўджанага кахання. З-за таго, што не кахаюць яе. Сярод мноства персанажыў гэтага спектакля «некаханне» перадаецца ад аднаго героя да другога і далей, па ланцугу. Некаханне Аркадзінай і Трыгорына вядзе да трагедыі Ніны: у ёй бачаць маладую Аркадзіну, і ўсяго толькі. А яе некаханне б'е па Канстанціне. Яму больш складана: у яго бок «страле» яшчэ і яўная нелюбоў маці. Але куды яму збегчы? Вось пытанне, адказ на якое акрэслены ў рэжысёра Алега Жугжды. Ён выбраў для сябе галоўнага героя, закруціў дзею вакол яго.

Гэта не Аркадзіна (якую яўна не кахаюць, але карыстаюцца яе вядомасцю), нават не Ніна, гісторыя хоць і кранальная, але зразумелая да банальнасці, што ў нейкім сэнсе таксама ўспрымаецца камедыя, асабліва ў наш час. Мяккі Косця (акцёр Аляксандр Рацько) нібыта на другім плане, за сваімі любімымі жанчынамі. Для абодвух недастаткова яркі, недастаткова таленавіты. Аднак, недастаткова цікавы. Тое, чаго хоча ён, агучваецца. Але ціха і ненавязліва. Не чуюць. Нават калі ён шукае іншую мову — не словамі, а дзеяннямі, — не вераць. А вось пра тое, што каханне няма, можа сказаць больш рэзка і гучна, ці сказаць пра каханне да іншага. І тады зразумела, што будучыні няма.

У пабытовасці, мітусні, уласным імкненні выжыць не проста разгледзець іншага чалавека, сфакусіравацца на ім. Ці калі заняты высокім мастацтвам, выключнымі мэтамі служэння муз — людзі недзе ўнізе. Нават блізкія, яны сапраўды як лялькі, з якімі можна пагуляць у вольны ад высокіх спраў час. А потым шчыра не разумець: чаму сын не змог разабрацца з жыццём. Такі ён маленькі і несамастойны, як тая лялька. Што там з ёй зноў здарылася?..

І чаму так адчайна крычаць чайкі?

Ларыса ЦІМОШЫК. tsimoshyk@zviazda.by

■ Выстава

РЭАЛЬНАСЦЬ СНОЎ

у работах мастачкі Наталлі Залознай

Сёлета родны горад сустрэў Наталлю Залозную з серыяй карцін «Уцёкі», якую экспануюць у галерэі «A&V». Падчас адкрыцця выстаўкі мастачка, імя якой добра ведаюць у Еўропе, атрымлівала кветкі і віншаванні і раздавала аўтографы. Беларусы шчыра радаваліся сустрэчы: Наталля Залозная шмат гадоў пражыла ў Бельгіі, але не парывала сувязі з радзімай.

Выстаўка «Уцёкі» ўпершыню была прэзентаваная ў Маскве. Работы змясцілі ў галерэі «11.12 GALLERY», дзе ў 2014 годзе дэман-

стравалі папярэдняю серыю карцін Залознай «Present Continuous». У работах серыі мастачка разглядала прыроду часу, непаўторнасць кожнага імгнення, пазбаўленага ілюзорнага ўяўлення пра мінулае і будучыню. У некаторым сэнсе «Уцёкі» працягваюць развіццё канцэпцыі «Present Continuous»: калі раней карціны спрабавалі вызваліцца ад часу, які цісне чалавека з усіх бакоў, то цяпер з'явілася спроба адкінуць абставіны, што абумоўліваюць чалавечы лёс.

Што ж ёсць «Уцёкі»? У першую чаргу — даследаванне межаў унутранай свабоды. Асобе цяжка вытрымліваць ціск асяроддзя,

асабліва калі развіццё гісторыі адбываецца незалежна ад волі і жадання людзей, якія вымушаны падпарадкоўвацца абставінам. Але ад рэчаіснасці можна ўцячы, сваё ў сваім унутраным свеце. «Уцёкі» — гэта серыя партрэтаў, героі якіх спяць, бо ў марах чалавек заўсёды свабодны. Цікава, што палотны не даюць адказу на тое, што прыходзіць у снах да герояў серыі. Унутраны свет намалюваных людзей застаецца прыватным, глядач не можа пранікнуць у зону асабістага: героям насамрэч удалося ад усяго «ўцячы».

Нягледзячы на тое, што акрылавая партрэтаў серыі досыць фа-

таграфічныя, выявы людзей на іх пазбаўлены індывідуальнасці. Яны падпарадкоўваюцца галоўнай ідэі выстаўкі, таму страчаюць асабістыя рысы ў кантэксце цэлага, каб данесці задуму да глядача. Напэўна, гэта і ёсць ключ да разумення поспеху Наталлі Залознай: на мове жывапісу ўзнімаць складаныя пытанні, актуальныя для кожнай асобы. Не так істотна, бачыць работы мастачкі беларускі глядач або еўрапейскі: карціны, якія дазваляюць не толькі глядзець, але і разважаць, будуць запатрабаваныя ў любой краіне.

Як запатрабаваныя былі выстаўкі мастачкі ў Расіі, Чарнагорыі, Бельгіі, Нідэрландах, Францыі, Швейцарыі, Германіі, Англіі, Аўстрыі, ЗША... Імя Наталлі Залознай (дачка вядомага беларускага творцы) — ужо брэнд, вядомы ў свеце. Яе работы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі ў Маскве, збіраюцца прыватнымі калекцыянерамі з розных краін.

Дар'я ЧАРНЯЎСКАЯ